

Titus Cerne

DICTIONAR
,
DE
MUZICĂ

Voci și Instrumente
Biserică, Concert, Teatru
Compoziție și Istorie

Volumul II
E - L

GRAF©ART®

©2025. Toate drepturile rezervate

Nicio parte din prezenta lucrare nu poate fi copiată, reprodusă sau transmisă prin niciun mijloc electronic sau mecanic și nu este permisă nicio formă de imprimare audio sau video fără acordul scris al Editurii Muzicale GRAFOART®.

Ilustrația copertei: grafică vectorială proprietatea editurii.

Prezenta ediție este o reproducere în facsimil a lucrării:

Titus Cerne, *Dicționar de Muzică*, volumul II, E-L,
Stabilimentul Grafic „Miron Costin“, Iași, 1899.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CERNE, TITUS

**Dicționar de muzică : voci și instrumente, biserică,
concert, teatru, compoziție și istorie / Titus Cerne. -**

București : Grafoart, 2025

2 vol.

ISMN 979-0-69492-503-1

Vol. 2 : E-L. - 2025. - ISMN 979-0-69492-505-5. - ISBN
978-606-747-264-6

78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART®

de utilitate publică prin Hotărârea Guvernului României nr. 94/2024

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*

București, piața Sfinții Voievozi nr. 1

TEL.: **0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12**

E-MAIL: **GRAFOART1991@GMAIL.COM**

COMENZI ON-LINE: **WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO**

- E**, în sistemele de notațiunii alfabetice, a reprizintat și reprizintă sunetul pe care-l numim generalminte *mi* (v. *Alfabet*), al treilea grad al gamei majore tip. În solmizațiunea prin mutațiunii acest sunet lua deosebite nume, de unde denumirile de *e-la-mi*, *e-si-mi*, ș. a. cei se mai dădeau.
- E.** sau înainte de vocale *ed* (it.) = și; *è* (it.) = iese.
- Ebène** (fr.) = abanos (v.).
- Ebolimento** sau *ebolizione* (it.) = fierbere. *Con E.*, ca termin de expr. indică o execuțiune înflăcărată, plină de viociune.
- Ebonite** (fr.). cauciuc preparat într'un mod particular pentru a imita abanosul; se fabrică din iel clarnețe, flaute ș. a. instr.-e.
- Eca-tantrica** sau *Eca-tara* v. *Eka-tantrika*.
- Ecbole** v. *Ekbole*.
- Eccedente** (it.) = crescut.
- Echappée** (fr.) v. *Furișare*.
- Echappement** (fr.) = scăpătar (v.).
- Echelette** (fr.) = scăriică, denumire populară a xilofonului (v.).
- Echelle** (fr.) = scară (v.).
- Echiquier d'Angleterre** (fr.) nume dat de unii autori (intre alții G. de Machault) micelor clavicorde (v.) întrebuințate în sec. 14, importate pare din Anglia și cari, putindu-se închide, luau aparență unei cutii de șah (*echiquier*).
- Echo** (fr. și germ.) = ecou (v.).
- Echo-metre** (fr.) nume dat de Sauveur în 1701 unui instr., specie de scară gradată destinată a măsura durata sunetelor și a determina intervalele și raporturile diutre iele.
- Echiu**, *Ehu* (gr.: Ἠΰς), *Viers*, *Glas*, cuvinte întrebuințate de diferiți autori în acelaș sens, denumind diferitele moduri în cari sint scrise cîntările noastre bisericesti (v. *Glas*).
- Eclesiastic** sau *bisericesc*, v. *Biserică*.
- Eclectism** se numește în muzică, ca și în filosofie, contopirea într'un sistem a tuturor doctrinelor ce se găseșc bune în sistemele precedentelor, din orî ce școală și din orî ce timp ar fi aceștia. Tipul E.-ului muzical ni-l prezintă Mevberber, care, în stilul muzicei sale dramatice, a căutat a întruni grația melodică a școalei italiene cu factura savantă a școalei germane și cu expresiunea dramatică a școalei franceză.
- Eclisis** (gr.) v. *Ekbole*.
- Eclisse** (fr.) v. *Fușciă*.
- Ecole** (fr.) = școală (v.).
- E-ossaise** (fr.) = scoțiană (v.).

F, în notațiunile alfabetice a reprezentat și reprezintă generalmente sunetul numit *fa* (v.), acesta fiind reprezentat printr'o literă mare, priu una mică sau altfel, după octava din care face parte (v. *Alfabet*). Acest sunet, reprezentat prin litera f, în sistemul de solmizare prin mutațiunii lua denumirile de *fa* sau de *ut*, după cum se solmiza în exacordul natural sau în exacordul moale (cu *si* bemol). De aici numele de *f-fa-ut*, dat acestei note.

Litera F împreună cu litera C (v.) au fost cele întâi introduse ca puncte de plecare puse pe cite o linie pentru a ușura cetirea notelor (v. *Cheie*). Întrebuințarea acestor litere datează deja de prin sec. 10 și în sec. 11—13 se obișnuia a se însemna linia în fața căreia iera pusă această cheie, cu cerneală roșie, pe cind acea a cheiei lui *do* (C) iera trasă cu cerneală galbănă. Mult timp cheia lui *fa* nu a avut altă formă decit o simplă literă F sau f și numai după multe transformățiuni, mai mult sau mai puțin fantasiste, ale scriitorilor, a ajuns a avea forma ce o are azi

Se dă cite o dată numele de f sau ff tăeturelor practicate în tabla de armonie a violinelor și a celor lalte instr.-e din această familie, tăeturi cari în adevăr au forma *f*.

Litera f. iese întrebuințată încă ca prescurtare a cuvintului it. *forte*, și ff. în loc de *fortissimo*. Cite o dată se întâlnește chiar fff., care se traduce prin *fortissimo possibile*.

Fa, a patra silabă din seria lui Guido d'Arezzo, atribuită azi gradului al patrulea al gamei majore tip. Acest sunet, reprezentat în notațiunile alfabetice prin litera F a jucat un rol foarte importat în istoria muziceii. În adevăr, în scara naturală iesel formează cu sunetul *si* un interval de triton, care în tot timpul Evului mediu a fost spaîma muzicanților, cari, tot căutînd a-l evita cu orî ce preț, au încătușat muzica în sistemul de solmizare prin mutațiunii, în care, același sunet lua diferite denumiri, după cum sunetul *fa* venea sau nu în relație cu sunetul pe care-l numim astăzi *si* (eventual transformat în *si* bemol). Numai după introducerea silabei *si* (v.) seria acestor silabe a fost atribuită la sunete anumite.

G, în notațiunile alfabetice reprezintă al șaptelea grad al scării fundamentale începînd cu *la*, al cincilea al gamei majore tip, numit astăzi general-minte *sol*. Diferitele sunete ce poartă numele de *sol* au fost și sînt reprezentate prin diferite caractere ale lui G, sau dublînd, sau punînd diferiți exponenți sau indicii, sau chiar simple liniuți orizontale deasupra. Litera G a fost a treia introdusă ca semn de cheie (v.) și s'a întrebuițat pe linia întâia și a doua a portativului, în special pentru violină, de unde i s'a dat numele de *cheia violinei*. Originea îei pare a fi în Franța, de unde încă denumirea de *cheia franceză* ce i s'a mai dat. Întrebuițarea îei astăzi îe exclusivă pe linia a doua, tînzînd a se generaliza nu numai pentru vocile și instr. ele acute, dar chiar și pentru cele grave (v. *Cheie*). Pe linia întâia, menținută mai cu seamă în Franța pînă în sec. 18, avea aceiași semnificațiune cu cheia lui *fa* pe linia a patra, numai cu două octave mai sus, cea ce n a fost străin dispařițiunei îei de pe această linie.

În sistemul de solmizare prin mutațiunii sunetele numite azi *sol*, luau diferitele denumiri de *sol*, *re* sau *ut*, după exacordul în care se solfia; de aici denumirile complexe de *G-sol-re*, *G-re-sol*, *G-sol-re-ut* date acestor sunete.—Ca presc, în muzica franceză, de piano, g. îe întrebuițat în loc de *gauche* = stînga, și anume: m. g. = *main gauche* = mina stînga.

Ga, silabă întrebuițată în sistemul de solfiare al lui Waelrant (v. *Bobisatio*) pentru a denumi al patrulea grad al scării diatonice (*fa*). În sistemul muzical indian (v. *India*), această silabă se rapoartă la al treilea grad, corespunzînd oare cum lui *mi* al nostru. În fine în paralaghia (v.) biseri-cească această silabă, gradul al treilea, corespunde notei *fa*. Gabel (germ.) = furcă, furculiță (v.).

G.-griff = degitat în furculiță.
G.-klavier v. *Adiaphon*.

G.-ton = sunetul diapazonului.
Gagliarda (it.) *Gaillarde* (fr.), vechiu dans de origină italiană, și anume romană. de unde încă numele de *Romanesca* ce i se mai da. Originar pare a nu fi

H, în notațiunile alfabetice moderne, reprezintă sunetul numit generalmente *si*, al șaptelea grad al scării majore tip (v. *B*). **Habanera**, *Havanera*, cîntec popular spaniol, originar din Cuba (de la Havana): iese de o mișcare moderată, măsură $\frac{2}{4}$ și ritmul caracteristic în acompaniament:

Bizet a făcut acest cîntec celebru prin aria din *Carmen*, prelucrată însăși după o melodie populară.

Haborn-sip (ung.), specie de oboi primitiv, vechiu instr. al țiganilor din Ungaria. Iera întrebuințat și pentru semnale, în armată, mai cu samă pe timpul lui Ragoți, de unde i s'a dat încă numele germ. de *Ragoczi-Pfeife*.

Hackbret (germ.) *Hakberd* (oland.) v. *Timbală*.

Haçocera, altă ortografie a instr. evreu descris la art. *Chatzotzerah*.

Haduba, specie de trompetă romană; iese citată de Du Cange.

Hagadah, numele unei melodii tradiționale cîntată de Evrei în amintirea ieșirii din Egipt.

Halali v. *Alali*.

Hall (germ.) = jumătate.

H.-cadenz = semi-cadență (v.).

H.-e-note = jumătate, figură de notă (v.).

H.-e-pause = semi-pauză (v.).

H.-e-taktnote = jumătate, figură de notă (v.).

H.-instrument, expr. vechie, denumind instr.-ele de suflare cu tubul relativ strînit, astfel că nu pot da fundamentala (v. *Intreg*).

H.-mond = semi-lună (v.).

H.-schluss = semi-cadență (v.).

H.-ton = semi-ton (v.).

Halel, *Halil*, *Chalil*, *Kalil* ș. a. ortografii analoage, fluier evreu.

Haling, dans popular în Norvegia; mișcare moderată și măsură $\frac{2}{4}$.

Hals (germ.) = git (v.).

Hamil v. *Camil*.

Hammer (germ.) = ciocan.

H.-clavier, *H.-pantalón*, *H.-werk*. vechi denumiri ale pianului (sec. 18).

Hanakisch, nume dat în sec. trecut, în Germania, la o specie de dans în $\frac{3}{4}$, analog cu *polonesa* (v.), dar de o mișcare mai repede.

Hand (germ.) = mina.

H.-bassl v. *Fagot-geige*.

I articolul plural it. bărbătesc.

Iagdhorn v. *Jagdhorn*.

Jägertrommet v. *Jägertrommet*.

Iakumo-kolo, instr. japonez, specie de *Koto* (v.) cu 2 coarde.

Ialemos numeau Grecii (*ιαλεμος*) un cînt funebru (v. *Trenii*).

Iamato-kolo, instr. japonez, specie de *Koto* (v.) cu 6 coarde.

Iamb, picior poetic format dintr'o silabă scurtă urmată de una lungă $\sim \text{—}$; în muzică ie o formă anacrusică:

Iang-kin, instr. chinez, specie de țîmbală, format dintr'o ladă sonoră trapezoidală, pe care sint întinse un număr de coarde, de obicei 28. Aceste coarde sint împărțite prin ajutorul a 2 scaunașe așezate transversal e ladă. Sunetele sint produse prin lovirea cu 2 baghete. Ie un instr. de origină modernă, de unde numele (= Kin străin). Unii autori il numesc încă *Tseng*

Ianiceri v. *Meterhanea*.

Iaponia v. *Japonia*.

Iastian, sau *iaslic*, întrebuințat în același sens cu *ionian* (v.).

Icitali v. *Tanbur*.

Icos v. *Condac*.

Ictenie v. *Ectenie*.

Ictus (lat. = lovitură) cuvînt întrebuințat pentru a denumi accentul inițial și cel final al unui ritm; trebuie a-l deosebi de *tesis*, care ie accentul tare al fie căruî tact și cu care chîar poate să nu corespundă, *ictus* putînd cădea pe orî ce timp al tactului.

Ideie, în muzică ie o frază sau un simplu motiv ce servește compozitorului la construirea unei compozițiuni. Facultatea de a crea idei noi, originale ie un prețios dar făcut de natură unor privilegiați și în general ie cu atît mai greu pentru un compozitor a deosebi însuși dacă o idee ie originală sau o reminiscență, cu cit găsește o reală plăcere în a se înșăla singur, făcîndu-și iluziunea că a creat-o. Se văd însă compozițiuni cari, deși bazate pe idei străine (motive populare ș. a.) sau pe simple reminiscențe involuntare, prin arta cu care sint expuse și dezvoltate aceste idei și prin situațiunile în cari sint aduse, devin cu mult superioare compozițiunilor însăși din cari sint împrumutate; astfel se poate spune chîar că arta muziceî moderne constă mai mult în

- Kabaro**, specie de mică darabană uzitată în Egipt și Abisinia.
- Kadenz** (germ.) = Cadență (v.).
- Kalib**, specie de oboi arab.
- Kadma** v. *Cadma*.
- Kadria**, gen de arie arabă.
- Kagura-fui**, specie de flaut japonez cu 6 borte laterale.
- Kaina** v. *Chayna*.
- Kairata-rina**, specie de rina (v.) indiană cu 4 coarde (fa_3 - do_3 - sol_2 - do_2), cu gitul lung purtind diviziuni și cu o tartacă servind ca ladă de rezonanță.
- Koko**, specie de mică darabană japoneză, cu două membrane și cu lada de forma unui ceasornic de năsip.
- Kalama** v. *Calama*.
- Kalamaika**, dans popular ungu-resc. în $\frac{2}{4}$, cu perioade scurte, de 4 tacte, și de un caracter pasionat.
- Kaleidofon**, nume dat de Wheatstone unui aparat acustic destinat studiului vibrațiilor vergilor metalice.
- Kalenda**, dans al negrilor africani.
- Kalil** v. *Halel*.
- Kalnikos** (gr.) v. *Calinic*.
- Kaliste-organon**, nume dat de factorul francez Sylvestre, în 1827, la o specie de mic armoniu.
- Kaliston**, specie de *Kalofon* (v.) cu carilion și darabană.
- Kalkant** (germ.) v. *Calcant*.
- Kalofon**, una din nenumăratele automate cu manivelă și cu muzică notată pe bande perforate.
- Kamanha**, specie de chitară indiană.
- Kamij**, v. *Camul*. Acest semn iese
- Kammer** (germ.) = cameră (v.).
- K.-musik* = muzică de cameră;
- K.-stil*, = stilul muzicii de cameră;
- K.-ton* = diapazon.
- Kampuk**, specie de xilofon uzitat la Birmani și la Siamezi. Este format dintr-o serie de 19 vergi de bambu ce se lovesc cu un ciocanaș. Extensiune: la_2 - mi_5 . Tot astfel se numește în Malesia o specie de gong dublu de metal.
- Kanjani** sau *Kanjari*, specie de mică dairea fără discuri metalice nici clopoței, întrebuințată de cerșitorii religioși în India.
- Kanon**, la Greci (*Κανών*) = linie, regulă, principiu și chiar monocord. Tot astfel se mai numește un instr. oriental cu coarde lovite prin ajutorul a două ciocanașe (v. *Canon*).
- Kanoon**, ortografie eng. a instr. oriental *Kanon*.

L', articolul it. *lo* sau *la*, cu eliziune, înaintea cuvintelor începînd cu o vocală: *l'Adagio* în loc de *lo Adagio*.

La, a șasea și ultima dintre silabele aretine. În sistemul de solmizare cu mutațiuni această silabă iera atribuită la diferite sunete, după natura exacordului întrebuițat. Cînd însă în timpurile mai noi, s'a fixat aceste silabe la anumite sunete, silaba *la* s'a atribuit gradului al șaselea a scării majore tip, care servește și ca punct de plecare pentru scara minoră tip. Toate instr.-ele de coarde și arcuș uzitate în orchestră, au cite o coardă care vibrînd liberă, dă pe *la* și poate acesta ieste motivul pentru care s'a ales unul din aceste sunete, și anume pe acel din octava a treia, ca sunet fix pentru diapazon.

La (it.) articolul feminin.

La bemol, sunet mai jos cu un semiton cromatic decît sunetul *la*. Acest sunet poate servi ca punct de plecare atît pentru o gamă majoră: *la bemol major*, cu 4 bemoli în armatură, cît și pentru o gamă minoră, *la bemol minor*, cu 7 bemoli în armatură. Cum însă în sis-

temul temperat acest sunet iе confundat cu *sol diez*, gama minoră a lui L. b. nu se iеa mai mică o dată ca tonalitate a unei bucăți de muzică, decît doar pentru exerciții, preferîndu-i-se acea a lui *sol diez* minor care nu are decît 5 diezî în armatură. Totuși în cursul unei bucăți se pot întilni modulațiuni în această tonalitate. Labiale, se zice despre tuburile de orgă sau alte instr.-e în care vibrațiunile sînt provocate prin lovirea unui curent de aer de o tăietură practicată la unul din capetele tubului. (v. *gură*).

Labien (germ.) sau *labium* (lat.), muchea tăieturii de care se lovește curentul aerian ce provoacă producțiunea vibrațiunilor în unele instr.-e de suflare.

Labirint v. *Urechie*.

Labisatio (lat.) denumire dată de unii autori sistemului de solfiare al lui Hitzler, cunoscut generalminte sub numele de *bebisatio* (v.).

Ladă de rezonanță se numește o cutie de lemn, de metal sau de alt material, destinată a întări prin vibrațiunea aerului cupris în iеa, intensitatea sunetelor ce se produc asupra

Sfârșit

Din păcate, din cauza decesului autorului în anul 1910, volumul 3, literele M-Z, nu a mai apărut.